

ПРИЛОГ 4.

Табела 1. Број визуелних прегледа и узорака за лабораторијско испитивање присуства *Phytophthora ramorum* у Републици Српској из регистрованих расадника.

Мјесто надзора	Билке домаћини
Република Српска	15

Табела 2. Број визуелних прегледа и узорака за лабораторијско испитивање присуства *Phytophthora ramorum* у Републици Српској из производних засада, пољопривредних газдинстава, окућница и јавних површина на којима се узгајају билке домаћини

Подручје	Билке домаћини	Билке домаћини с производних засада, пољопривредних газдинстава и окућница	Билке домаћини с јавних површина	Укупно
Република Српска		40	2	42

Табела 3. Број службених узорака за лабораторијско испитивање присуства *Phytophthora ramorum* биљака из увоза које врши Инспекторат на граничним прелазима

Узорци	Број узорака
Увезене пошилке биљака домаћина	5

ПРИЛОГ 5.

Образац 1. Резултати Програма посебног надзора над присуством *Phytophthora ramorum* – проузроковача изненадног угињања и сушења дрвенастих биљака на подручју Републике Српске у 2021. години (овлашћене институције)

Редни број	Произвођач/властник	Регија	Општина	Врста	Мјеста узорковања / површина узорковања (ha)	Датум прегледа / узорковања	Лице које је узорковало	ХУ координате	Број записника	Број извјештаја	Резултат

Образац 2. Укупни резултати Програма посебног надзора над присуством *Phytophthora ramorum* – проузроковача изненадног угињања и сушења дрвенастих биљака на подручју Републике Српске у 2021. години

Мјесто надзора	Производни засади, пољопривредна газдинства, окућнице и јавне површине	Регистровани расадници	Увоз	Укупно
Број узорака				
Број узорака за лабораторијску анализу				
Број позитивних узорака				
Број негативних узорака				

Након завршетка Програма посебног надзора, попуњене табеле у електронској форми потребно је доставити Министарству на имејл адресу: mps@mps.vladars.net.

Рок за завршетак наведених послова је 10. децембар 2021. године.

1000

На основу члана 31. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској (“Службени гласник Републике Српске”, број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи (“Службени гласник Републике Српске”, број 115/18), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

ПРОГРАМ

ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ КАРАНТИНСКИХ ШТЕТНИХ ОРГАНИЗАМА *Geosmithia morbida* Kolarik et al. - ПРОУЗРОКОВАЧА РАКА ОРАХА И ВЕКТОРА *Pityophthorus juglandis* Blackman - ОРАХОВОГ ПОТКОРЊАКА НА ПОДРУЧЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У 2021. ГОДИНИ

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који их спроводе, извори и начин

обезбјеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством *Geosmithia morbida* Kolarik et al. - проузроковача рака ораха и вектора *Pityophthorus juglandis* Blackman - ораховог поткорњака на подручју Републике Српске у 2021. години.

Члан 2.

(1) Циљ овог програма је утврђивање присуства, односно одсуства карантинских штетних организама *Geosmithia morbida* - проузроковача рака ораха и вектора *Pityophthorus juglandis* - ораховог поткорњака у матичним засадима регистрованих расадника, на пољопривредним газдинствима и окућницама, као и у производним засадима и јавним површинама биљних врста домаћина патогена и вектора који су наведени у листи биљака домаћина карантинских штетних организама *Geosmithia morbida* и *Pityophthorus juglandis* из Прилога 1. овог програма, који чини његов саставни дио.

(2) Биљне врсте домаћини овог патогена у Републици Српској су црни орах (*Juglans nigra*) и орах (*Juglans regia*), који су наведени у Прилогу 1. овог програма.

(3) Посебним надзором истражује се шире подручје, односно локалитети на којима се у Републици Српској узгајају биљке домаћини из става 2. овог члана, ради одређивања статуса истраживаног подручја за наведени организам, те утврђивања могућих путања уласка или ширења у Републици Српској.

Члан 3.

(1) Институције које имају овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство) за спровођење послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља за карантински штетни организам *Geosmithia morbid*a и *Pityophthorus juglandis* (у даљем тексту: овлашћене институције) спроводе посебан надзор у регистрованим засадима, производним засадима, на пољопривредним газдинствима, окућницама и јавним површинама.

(2) Овлашћена институција припрема информационе летке са стручним савјетима о начинима спречавања ширења и могућим мјерама контроле патогена и вектора.

(3) Програм посебног надзора подразумијева мониторинг који се спроводи над присуством штетних организама (у даљем тексту: мониторинг).

Члан 4.

Одабир локација врши се на основу познавања биологије карантинских штетних организама, климатских услова за њихов развој и географске дистрибуције и величине комерцијалних производних засада, регистрованих расадника и матичних засада и других површина на којима се узгајају биљке домаћини.

Члан 5.

Подручја рада су матични засади регистрованих расадника, као и производни засади, пољопривредна газдинства, окућнице и јавне површине на којима се узгајају биљке домаћини *Geosmithia morbid*a и *Pityophthorus juglandis* у Републици Српској.

Члан 6.

Вријеме вршења надзора у матичним засадима регистрованих расадника, производним засадима и другим површинама прописано је на основу животног циклуса штетних организама и фенологије биљака домаћина, а врши се у складу са међународно признатим и валидним дијагностичким методама.

Члан 7.

(1) Визуелни прегледи и узимање службених узорака овлашћене институције врше током сезоне раста биљака домаћина када су симптоми видљиви.

(2) Визуелне прегледе и узимање службених узорака врше овлашћене институције уз присуство запослених у Министарству, који обављају послове пружања стручних услуга у пољопривреди, а који одређују локацију и засад за узимање узорака.

(3) Прописани ток визуелног прегледа и начин узорковања наведен је у Прилогу 2. овог програма, који чини његов саставни дио.

(4) Мониторинг зависи од врсте биљке домаћина и врши се:

1) у матичним засадима регистрованих расадника ораха, црног ораха и других биљака домаћина,

2) у производним засадима ораха, црног ораха и других биљака домаћина,

3) на биљкама домаћинима које се узгајају на пољопривредним газдинствима, окућницама и јавним површинама.

(5) Биљке се прегледају појединачно, док је при опису мјеста узимања узорака обавезно детаљно описати мјесто узорковања са обавезним уношењем GPS позиције, а то се наводи и у Записнику за посебан надзор над присуством *Geosmithia morbid*a и *Pityophthorus juglandis*, а прописани образац Записника наведен је у Прилогу 3. овог програма, који чини његов саставни дио.

Члан 8.

Број узорака за лабораторијско испитивање над присуством *Geosmithia morbid*a и *Pityophthorus juglandis*, које врши овлашћена институција, приказан је у Табели 1. у Прилогу 4. овог програма, који чини његов саставни дио, а детаљан приказ броја узорака биће дефинисан уговором о условима за реализацију и коришћење средстава за финансирање програма из области заштите здравља биља.

Члан 9.

(1) Лабораторијска испитивања узорака врше се у складу са међународно признатим и валидним дијагностичким методама (EPPO (2021) *Geosmithia morbid*a. EPPO datasheets on pests recommended for regulation. Available online. <https://gd.eppo.int> и EPPO (2021) *Pityophthorus juglandis*. EPPO datasheets on pests recommended for regulation. Available online. <https://gd.eppo.int>).

(2) Лабораторијски извјештаји, осим резултата анализа, морају садржавати и методе по којима је вршена детекција.

Члан 10.

(1) Локације узорковања и визуелних прегледа уносе се у Фито-Гис апликацију.

(2) На основу резултата спровођења овог програма, узорковања и извјештаја из лабораторија, овлашћене институције дужне су да израде карту локација узорковања и карту локација са позитивним узорцима користећи Фито-Гис апликацију.

(3) Карте из става 2. овог члана и списак GPS локација у XY координатном систему овлашћене институције достављају Министарству у електронском облику.

Члан 11.

(1) Рок за узимање узорака матичних стабала из регистрованих расадника, производних засада, пољопривредних газдинстава, окућница и јавних површина, те достављање узорака овлашћеној лабораторији ради лабораторијских анализа је 1. децембар 2021. године.

(2) Коначни извјештај о спроведеном програму и карте из члана 11. став 2. овог програма достављају се Министарству до 10. децембра 2021. године.

(3) Вршиоци овог програма одмах извјештавају Министарство о посебним догађајима током његовог спровођења, а посебно о свим случајевима откривања штетног организма који је предмет посебног надзора.

(4) У случају откривања штетних организама који су предмет посебног надзора, вршиоци одмах обавјештавају Министарство и Инспекторат, који предузима неопходне фитосанитарне мјере с циљем спречавања ширења и сузбијања штетног организма, а у складу са прописима из ове области, те о томе обавјештава Министарство.

Члан 12.

Укупни резултати овог програма воде се и достављају Министарству на обрасцима 1. и 2, који се налазе у Прилогу 5. овог програма и чине његов саставни дио.

Члан 13.

Спровођење овог програма финансира се из буџета Републике Српске на основу Правилника о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села у 2021. години - право на подстицајна средства за финансирање програма из области заштите здравља биља.

Члан 14.

Овај програм ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 12.03.3-330-1278/21
24. маја 2021. године
Бањалука

Министар,
Др Борис Пашалић, с.р.

ПРИЛОГ 1.

Биљке домаћини карантинских штетних организама *Geosmithia morbida* и *Pityophthorus juglandis*

- орах (*Juglans regia* L.),
- црни орах (*Juglans nigra* Linnaeus), као и друге врсте и хибриди рода *Juglans*,
- птерокарија (*Pterocarya* spp.).

ПРИЛОГ 2.**ТОК ВИЗУЕЛНОГ ПРЕГЛЕДА И НАЧИН УЗОРКОВАЊА****1.1. Ток визуелног прегледа**

- Вањски симптоми рака ораха обично нису видљиви све док стабло није значајно оштећено. Период између првих остварених инфекција и развоја видљивих вањских симптома на стаблу може трајати и до неколико година, у зависности од низа фактора.

- Код најосјетљивијих врста ораха и генотипова, угинуће стабла јавља се 3–5 година након појаве првих симптома. Симптоми обољења у раној фази уочавају се на границима малог промјера (до 15 mm), настали као резултат исхране или продора и мјеста уласка ораховог поткорњака (*Pityophthorus juglandis*), који ослобађа репродуктивне органе – мицелију фитопатогене гљиве, што омогућава ширење на сусједно ткиво испод коре стабла. Као резултат тога долази до појаве бројних појединачних ситних тамносећних до црних рак-рана, промјера од неколико милиметара до

10–20 cm, издуженог облика дуж захваћене гране. У почетку, рак-ране видљиве су само испод коре, али за неколико седмица симптоми постају видљиви и споља, и то као резултат напредовања болести и њиховог спајања, чиме долази до ширења према основи доводећи до угинућа грана и/или стабла.

- Симптоми обољења раније се манифестују код стабала изложених стресним условима.

- Главни симптом рака ораха је одумирање круне, хлоротично увенуће, појава рака дуж дебла или грана, абнормално проријеђена круна, рупичаста појава дебла с формираном мицелијом и увелост и хлоротичност листова који остају причвршћени за гране.

- Патоген не утиче на коријенов систем, пањеве или најнижи дио дебла.

1.2. Узорковање за лабораторијско тестирање

- Узимање узорака за лабораторијско тестирање треба да се врши истовремено са визуелним прегледима у периоду вегетације.

- Узорковање дијелова биљака домаћина са израженим симптомима за лабораторијско тестирања врши се у периоду вегетације, односно у периоду испољавања симптома, а оптимум је током љета кад су симптоми увенућа најочљивији.

- Приликом узорковања потребно је испоштовати принципе добре праксе за узорковање биља и биљних дијелова за лабораторијско тестирање (нпр. евиденција података о узроку на лицу мјеста узорковања, коришћење одговарајућег прибора и материјала за узорковање, дезинфекција прибора и алата итд.).

ПРИЛОГ 3.**ЗАПИСНИК****ЗА ПОСЕБАН НАДЗОР НАД ПРИСУСТВОМ *Geosmithia morbida* и *Pityophthorus juglandis***

(Подаци о узорцима узетим за лабораторијску анализу из производних засада, пољопривредних газдинстава, окућница и јавних површина на којима се узгајају или расту биљке домаћини)

Број: бр. регије – бр. службе – ваш број, година

Нпр.: 01-01а-III-10/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.../2021.

Датум: _____

Шифра узорка: _____

Подаци о произвођачу

Назив	
Адреса	
Телефон	
Број пољопривредног газдинства	

Подаци о биљној врсти

Подручје	
Општина	
Катастарска општина	
Потес	
Прегледана површина	
Поријекло биљног материјала	
GPS координате	
Врста биљке домаћина	
Сорта	
Дијелови биљке који се узоркују	

Примједбе: _____

Одговорно лице
произвођач / власник биља

Овлашћено лице
за преглед

ПРИЛОГ 4.

Табела 1. Број визуелних прегледа и узорака за лабораторијско испитивање присуства *Geosmithia morbida* и *Pityophthorus juglandis* у Републици Српској из расадника, производних засада, пољопривредних газдинстава, окупница и јавних површина на којима се узгајају биљке домаћини

Карантински штетни организми	<i>Geosmithia morbida</i>	<i>Pityophthorus juglandis</i>	Укупно
Подручје			
Република Српска	35	36	71

ПРИЛОГ 5.

Образац 1. Резултати Програма посебног надзора над присуством *Geosmithia morbida* – проузроковача рака ораха и *Pityophthorus juglandis* – ораховог поткорњака на подручју Републике Српске у 2021. години (овлашћене институције)

Редни бр.	Произвођач/ власник	Регија	Општина	Врста	Мјеста узорковања / површина узорковања (ha)	Датум прегледа/узорковања	Лице које је узорковало	ХУ координате	Бр. записа	Бр. извјештаја	Резултат

Образац 2. Укупни резултати Програма посебног надзора над присуством *Geosmithia morbida* – проузроковача рака ораха и *Pityophthorus juglandis* – ораховог поткорњака на подручју Републике Српске у 2021. години

	<i>Geosmithia morbida</i>	<i>Pityophthorus juglandis</i>	Укупно
Број узорака за лабораторијску анализу			
Број позитивних узорака			
Број негативних узорака			

Након завршетка Програма посебног надзора, попуњене табеле у електронској форми потребно је доставити Министарству на имејл: mps@mps.vladars.net.

Рок за завршетак наведених послова је 10. децембар 2021. године.

1001

На основу члана 31. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској (“Службени гласник Републике Српске”, број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи (“Службени гласник Републике Српске”, број 115/18), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

ПРОГРАМ

**ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ
КАРАНТИНСКИ ШТЕТНОГ ОРГАНИЗМА *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae* Takikawa et al. - ПРОУЗРОКОВАЧА
БАКТЕРИОЗНОГ РАКА *Actinidia* spp. НА ПОДРУЧЈУ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У 2021. ГОДИНИ**

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који их спроводе, извори и начин обезбјеђивања и коришћења средстава, подручје дјеловања, као и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae* Takikawa et al. - проузроковача бактериозног рака *Actinidia* spp. на подручју Републике Српске у 2021. години.

Члан 2.

(1) Циљ овог програма је утврђивање присуства, односно одсуства карантински штетног организма *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae* - бактериозног рака *Actinidia* spp. на пољопривредним газдинствима, у производним засадама и на окупницама.

(2) Једини домаћин овог патогена је киви (*Actinidia* spp.).

(3) Посебним надзором истражују се локалитети на којима се у Републици Српској узгаја киви ради одређивања статуса истраживаног подручја за наведени организам, те утврђивања могућих путања уласка или ширења у Републици Српској.

Члан 3.

(1) Посебан надзор ради детекције карантински штетног организма *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae* спроводи се на цијелој територији Републике Српске.

(2) Посебан надзор у производним засадама, на пољопривредним газдинствима и окупницама спроводи институције (у даљем тексту: овлашћене институције) које имају овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство) за спровођење послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља за штетни организам из става 1. овог члана.

(3) Овлашћена институција припрема информационе листе са стручним савјетима о начинима спречавања ширења и могућим мјерама контроле патогена и вектора.

(4) Програм посебног надзора подразумева мониторинг који се спроводи над присуством штетних организама (у даљем тексту: мониторинг).

(5) У случају детекције карантински штетног организма, Инспекторат предузима све неопходне радње у складу са прописима којима је регулисана ова област.

Члан 4.

Одабир локација врши се на основу познавања биологије карантински штетног организма *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*, климатских услова за његов развој и географ-